

ב. לדברי רבי ישמעאל, מקיימים עבדים שאינם מולים. ולדברי רבי עקיבא אין מקיימים. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אין משהים עבד שלא מל בארץ ישראל מפני הפסד טהרות (שגזרו על הנכרים להיות כזבים לכל דבריהם. עפ"ש"י). ובעיר הסמוכה לספר אין משהים אותו כל עיקר – שמה ישמע דבר וילך ויאמר לחבירו עובד כוכבים.

א. לפירוש ריב"ן, הטעם שאין משהים הוא שמה ינסך יינו. והתוס' והרא"ש חולקים וסוברים שדין תורה הוא (וכן נקט הש"ך להלכה – יו"ד רסו, ד). ונראה לר"י הטעם לפי שצוה הקב"ה לאברהם למול עבדיו, לכך אסור לקיים שאינם מולים.

ב. עבד שלא מל ולא טבל – דינו כנכרי לכל דבר, בין לחומרא בין לקולא, ויש לו יחוס אחר אביו שלא כעבד שמל וטבל. (כן ביאר והוכיח בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג קג).

ג. בספר אבני נזר (יו"ד שנא) חידש שעבד שמל ולא טבל – מותר לקיימו. ובשבט הלוי (ח"א סו) חולק וסובר שכל שאינו חייב במצוות אסור לקיימו (וכן נקט בפשיטות באגרות משה יו"ד ח"ג קג). אף לרבי עקיבא אין מקיימים, אמר רב פפא (אליבא דרבי יהושע בן לוי, וכן שנו בברייתא), יש אפשרות לגלגל עמו עד י"ב חדש, ואם לא מל, חוזר ומוכרו לעובדי כוכבים – וזה באופן שפסק עמו מתחילה. לפירוש אחד ברש"י, בשעת לקיחתו נתפייס להתגייר ואחר כך חזר בו, מגלגלים עמו שמה יחזור ויתרצה.

פירוש אחר: שאמר לו מלכתחילה הריני מגלגל עמך י"ב חדש ואם לא תמול אמכרך, באופן זה מותר לגלגל שהרי זה כשכיר בעלמא.

לפירוש ר"י ורב האי: כל שפסק עמו שלא ימול [לעולם. מאירי] – אינו מחויב למולו בעל כרחו ומגלגל יב"ח אולי יתרצה, אבל נתרצה למול ודחהו – אין מקיימים אותו הואיל ומצוה למול ואין משהים את המצוה. [פירש המאירי דעה זו, שכשלא פסק מל אותו מיד או אומר לו שילך כדי שיבהילהו לעשות כן. וכתב שאין הדברים נראים].

ורבנו תם פירש להפך; כל שלא פסק עמו שלא ימול אלא כל שעה דוחהו מיום ליום – מגלגלים, אבל פסק שלא ימול – אין מקיימים כלל. וכן פסק ריא"ז.

וכן אם התנה עמו מלכתחילה על מנת שלא למולו – מותר לקיימו (כך מסר רבין בשם רבי אילעאי, ופירש רב פפא אפילו לרבי עקיבא).

הלכה כרבי עקיבא מחברו (עפ"י רמב"ם, רי"ד).

ומשמע ברמב"ם (איטורי ביאה יד, ט; מילה א, ו) שבאופן זה שהתנה עמו מלכתחילה שלא למולו, אינו עבד ממש אלא דינו כגר תושב שכיר שמשועבד למעשה ידיו בלבד. ואין מקיימים עבד כזה אלא בזמן שהיובל נוהג שאז שייכת קבלת גר תושב, אבל בזמן הזה אסור לקיימו (ע' אגרות משה יו"ד ח"ג קג). במאירי משמע שהבין דברי הרמב"ם שאין לקיימו יותר משנים עשר חדש. וע' בספר יערת דבש (ח"א דרוש יז ד"ה וזו היא) שהביא מסוגיתנו שאם התנה עמו יש מי שאומר שאין מקיימים אותו כלל ויש מי שאומר עד י"ב חדש. וצ"ע.

ויש פוסקים שאם התנה עמו שלא ימול [וכן הוא אף בסתם, במדינות שאסור לגייר עובד כוכבים], מותר לקיימו כמה שירצה בכל זמן (עפ"י ראב"ד; רמ"א יו"ד רסו, ד).

ופסק המאירי שכל שמגלגלים עמו, משהים אותו אף בארץ ישראל ואף בעיר הסמוכה לספר.

דף מט

לדברי רבי עקיבא, כל שאר-בשר שהוא בלא יבא – הולד ממזר. (לא יקח איש את אביו ולא יגלה כנף אביו... לא יבא ממזר בקהל ה'. וסבר 'לא יגלה כנף אביו' – באנוסת אביו הכתוב מדבר). ולרבי סימאי, אפילו לאוין שאינם של 'שאר' אמר רבי עקיבא הולד ממזר, כגון ממזרת ונתינה בישראל. ולרבי ישבב – אפילו בחייבי עשה (ולא יגלה) – מלבד בבעולה לכהן גדול. (ע"ע בקדושין סח). לדברי שמעון התימני, כל שחייבים עליו כרת בידי שמים – הולד ממזר. והלכה כדבריו (לדעתו, בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר והריהי באיסור כרת).

רבי יהושע אומר: כל שחייבים עליו מיתת בית דין. וכן אמר רבי שמעון בן עזאי שמצא מגלת יוחסין בירושלים וכתוב בה איש פלוני ממזר מאשת איש – לקיים דברי רבי יהושע. (יתור לא יקח מלמד שמ'לא יקח' עד 'לא יגלה' הוי ממזר. פרש"י: מה שכתוב ביניהם, דהיינו אשת אב. ולפתוס' (וכע"ז ברי"ף): מסקילה החמורה של 'לא יקח אשת אביו' עד כרת ד'לא יגלה' – ואין כרת בכלל – הולד ממזר.) [הגולד מן הממזר – ממזר, ככתוב גם דור עשירי לא יבא לו בקהל ה'. ולא הוצרך התנא לשנותו כי מקרא מלא הוא. רי"ד].

אמר אביו (ותניא נמי הכי): הכל מודים בבא על הגדה ועל הסוטה (שגרשה והחזירה או שלא גרשה. ערש"י ותוס') שאין הולד ממזר (שיש בהן תפיסת קדושין). ועוד שנו בברייתא, שומרת יבם שנבעלה לאחר – אין הולד ממזר. ואביו מסופק בדבר, אם כרב או כשמואל (שנחלקו אם יש תפיסת קדושין בשומרת יבם).

א. לפרש"י, לרב שאין קדושין תופסים ביבמה – הולד ממזר. והתוס' מפרשים שבין לרב בין לשמואל אין הולד ממזר ביבמה לשוק, רק לפי התנא הסובר בדעת רבי עקיבא שהולד ממזר אפילו בלאוין שאינם של שאר, גם ביבמה לשוק הולד ממזר.

ב. פירש ר"ח: אף על פי שבסוטה הכל מודים שאין הולד ממזר מדאורייתא – ממזר הוא מדרבנן. והתוס' והרא"ש נטו מדעה זו. וכן נקט מהרש"ל.

ולענין כהונה, לדעת ר"ח (מובא ברשב"א ובריטב"א פה): ולד הסוטה מזוהם לכהונה. ומהרש"ל כתב שאם נשאת הבת לכהן – בנה חלל מדרבנן. ואילו שאר פוסקים מכשירים ולד הסוטה (ערש"א וריטב"א שם; ריא"ז ה"ז; בית שמואל ד סקכ"ה ובית מאיר ועוד).

ג. מחזיר גרושתו שהוא ב'לאו'; לפרש"י, תלוי הדבר במחלוקת התנאים אליבא דרבי עקיבא אם בלאוין שאינם של שאר הולד ממזר אם לאו. ולדעת התוס' ושאר ראשונים הרי זה 'לאו דשאר' ולרבי עקיבא ודאי הולד ממזר.

דפים מט – נ

צג. כיצד מתישבים המקראות דלהלן:

- א. כי לא יראני האדם וחי; ואראה את ה' ישב על כסא רם ונשא.
- ב. ...כה' אלקינו בכל קראנו אליו; דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב.
- ג. את מספר ימיך אמלא; והספתי על ימיך חמש עשרה שנה.

א. משה שנסתכל באספקלריא המאירה, אמר כי לא יראני האדם וחי. ישעיה שנסתכל באספקלריא שאינה מאירה, כשאר כל הנביאים – אמר ואראה את ה' ישב על כסא רם ונשא.

וטעה מנשה בכך שלא דקדק במלת 'את' – ואראה את ה', שהוא ענין תוספת ו'אות', לא ה' בעצמו (עפ"י רבנו בחיי ס"פ יתרו).